

INTRODUCCIÓ

Fernando Savater és un filòsof i escriptor espanyol.

Va néixer el 1947 a Sant Sebastià. Es va traslladar a Madrid i allí va estudiar la carrera de Filosofia i Lletres. Va donar classes d' Història de la Filosofia en la U. A. de Madrid, d'on *va ser expulsat per la seva actitud de crítica política al règim*. Va ser professor d'Ètica i Sociologia posteriorment en Sant Sebastià altre cop. Es va exiliar voluntàriament a França en els últims anys del règim de Franco, situat en un antiautoritarisme radical, molt pròxim a les tesis anarquistes. Va polemitzar amb duresa el propòsit dels conflictes de l'independisme basc en particular i, en un ordre més ampli, el poderós nacionalisme i les doctrines xenòfones, neofascistes i racistes del món. En 1996 es va traslladar a Madrid, any en el que fou nomenat catedràtic de Filosofia en la Universitat Complutense de Madrid. Amb La tarea del héroe, va guanyar en 1981 el Premi Nacional de Literatura.

Algunes altres obres importants d'aquest autor són: Humanismo penitente (1980), Diario de Job (1983), El dialecto de la vida (1985), Ética para Amador (1991), Política para Amador (1992), entre altres.

En el seu darrer llibre, **El valor de educar**, del qual nosaltres treballarem el seu tercer capítol *L'eclipsi de la família*, Fernando Savater parla de l'artifici que s'oposa el fabricar-se com a sers humans, un procés en el qual la educació és la protagonista indiscutable. Per Savater, la educació és una de les qüestions essencials: Enfrentar-se als seus desafiaments és pensar sobre la nostra cultura, sobre l'ésser humà que volem.

Sembla ser que en capítol que treballarem, l'autor defensa la idea de retornar a la autoritat patriarcal, que posa a la institució familiar com a nucli primari autoritari, conservadora i tradicional. Tot i que la família és necessària i s'ha de defensar, també existeixen altres factors que ajudarien més a dur una vida més madura.

CAPÍTOL 3:

L'ECLIPSI DE LA FAMÍLIA

Savater inicia el capítol comentant que els nens han passat molt més temps fora de l'escola que no pas dintre. Però a part d'això, ells ja distingeixen el seu entorn familiar i el seu medi social.

• L'EDUCACIÓ MITJANÇANT LA SOCIALITZACIÓ PRIMÀRIA I LA SECUNDÀRIA.

- En l'**entorn familiar** es durà a terme el que es diu **socialització primària**, pel qual aquest es converteix en un membre més o menys estàndar de la societat. *La socialització primària implica a que el nen/a aprengui actituds tan fonamentals* com és parlar, rentar-se, vestir-se, obeir a la gent més gran, protegir a les persones de diferents edats, compartir, distingir el què està bé i el que està malament segons les pautes de la comunitat en la que viu, etc.
- En l'**entorn escolar, amb els amics o al lloc de treball** es durà a terme la **socialització secundària**, en el que el seu **procés adquirirà coneixements i competències més fàcils d'obtenir**. En aquest tipus de socialització, els seus **objectius seran molt més fructífers**, doncs tindran una base sòlida en

la que assentaran els seus ensenyaments; pel contrari, els mestres o companys els ajudaran a fer-los aptes per a la vida civil.

2. L'ENTORN I EDUCACIÓ FAMILIAR.

Savater es basarà principalment en el tema que envolta la família i com aquesta repercuteix avui dia. En la **família**, les coses s'aprenen d'una manera molt més distinta a com després té lloc l'aprenentatge escolar: **el clima familiar està més caracteritzat per l'afectivitat**. L'aprenentatge familiar té, doncs, l'instrument més eficaç de coacció: **l'amenaça de perdre afectuositat d'aquelles persones sense que un no sàpiga com sebreviure**. *Goethe** afirmava que dóna **més força ser amat que ser fort**: la certesa de l'amor, quan existeix, ens fa invulnerables. A més, els nens feliços mai es reestableixen totalment de la seva infància i volen que durant tota la seva vida se sentin de la mateixa manera, vivint sense problemes, com si fóssin divinitats, tot i que gairebé sempre no ho aconsegueixen.

Aquesta educació funciona per mitjà dels exemples, no per sessions discursives de treball, i està recolzada per gestos, humors compartits, hàbits del cor, recompenses, càstigs, etc.

Aquest aprenentatge resulta de la identificació total amb els seus models o el marginament, mai de la seva valoració crítica o desapassionada. Per això, **el que s'aprén en una família té una força persuasiva i està associada als principis morals**. La major part de les vegades, els principis i els prejudicis van junts de tal manera que ni tan sols a l'interessat, molts anys més tard, li resulta senzill *discernir** els uns dels altres...

En la socialització primària s'està patint un indubable eclipsi en la majoria de països. Això provoca un seriós problema per l'escola i els mestres.

3. ELS PROBLEMES ACTUALS DE L'EDUCACIÓ FAMILIAR.

Tedesco partia de la idea que quan la família socialitzava, l'escola podia ocupar-se aleshores d'ensenyar. Però ara, no només no pot realitzar la seva funció, sinó que **la funció de la família s'està introduint a l'escola**. I quina és la causa d'aquesta situació? L'estil de família ja no és el que era. La socialització dels pares pels nens i **la poca estona amb la que comparteixen estones amb ells suposa que aquesta funció l'haurà de realitzar també l'escola**. La falta de temps per viure i compartir la vida amb els nostres fills degut a un excés de treball i altres situacions provoca una falta d'atenció vers els fills. *André Guide* està d'acord amb aquesta teoria. Durant els anys seixanta proclamava el crit: *families, us odio!* i actualment, el seu crit és: *families, us trobem a faltar!* **En la educació familiar cada vegada s'ha distanciat més els pares educadors dels seus fills**, i com ja ha explicat Savater, aquesta funció recau a l'escola, que, si aquests tinguessin algun defecte o error en la ensenyança dels nens, els seus familiars reclamarien una explicació a aquest succés que pot perjudicar els seus fills, cosa que haurien ser ells qui s'haurien d'encarregar d'aquesta funció.

La causa principal pel qual les famílies han canviat i han evolucionat és que cada vegada hi ha menys dones, àvis i criats a casa, ja que eren els membres que més estona passaven amb els nens.

Actualment hi ha un gran *fanatisme juvenil*. *L'estereotip actual de la persona és jove*, amb moda també jove, despreocupació, cos àgil i bonic, etc. Quan tenim uns símptomes d'una pèrdua de joventut podríem dir que tenim una de les primeres enfermetats, que potser és la més greu de totes, perquè a partir d'aquesta apareixen darrere unes altres. És trist que arribem a la vellesa i que ens trobem a la mateixa situació en la que es troben els nostres ancians. **Actualment, els àvis es troben aterrats a una possible soledat i a un abandonament**. I es que als àvis ningú els desitja ni ningú vol ocupar-se d'ells. Per tant, **la seva norma de supervivència social és mantenir-se desitjable**.

4. LA EXPERIÈNCIA NECESSÀRIA PER EDUCAR.

La experiència és l'aprenentatge per mitjà del plaer i el dolor. Actualment aquest element està en **desprestigi**. L'individu que ja està madurant i es nega a acceptar-lo presenta dos models diferents de rebuig:

- Pot estancar-se en els pensaments que mantenia durant la infància o l'adolescència. D'aquesta manera els seus actes i pensaments són propis de persones encara immadures i, demostren llavors, un estancament i un pànic al no voler evolucionar alhora que passen els anys.
- Descarta completament els ideals i ensenyaments que va aprendre en un passat.

Aquest fet és acceptable i agraït per la gent poderosa que controla el món; ja que és aquest rebuig d'experiència i coneixements de la societat el que el fa més fàcil el control de les persones. D'aquesta manera ens trobem en una situació manipulable.

Però perquè una família funcioni educativament cal que algú rebi el paper d'adult. Actualment ens trobem en una crisi d'autoritat dins d'aquest nucli. Aquesta falta d'autoritat suposa *una antipatia respecte tot allò que suposa una responsabilitat i un càrrec. No volem que ningú ni que cap individu depengui de nosaltres.*

5. L'AUTORITAT EN L'EDUCACIÓ FAMILIAR

Realment tenim un concepte equivocat del que és l'autoritat. Ens sembla que consisteix en manar, però no és així. L'autoritat familiar ens ha d'ensenyar i ajudar a créixer als membres més joves. Els nens són educats per ser adults, no per seguir sent nens. Si els seus propis pares no els ajuden amb la seva autoritat amorosa a créixer i preparar-se per ser adults, seran les institucions públiques les que es veuran obligades a imposar-lis la realitat, però sense afecte, sinó per mitjà de la força. D'aquesta manera el nen té por i terror a aquest tipus d'ensenyament. Aquesta por és la primera reacció que el nen es troba, i es diu que aquesta reacció és un principi de sabiduria ja que provoca un gran respecte.

L'objectiu de l'educació és aprendre a respectar amb interès el que ens produeix un respecte per temor. Però mai ens podrem deslliurar d'aquest pànic si mai no hem sentit aquesta sensació i raonat sobre ell.

*Bruno Bettelheim** ens explica que l'accés de por obstaculitza l'aprenentatge, però tot aquest ensenyament que exigeix molta aplicació no anirà bé al no ser que sigui motivat per una certa por controlable. **Aquesta ensenyança que es basa en la por**, l'infant ja abans de començar en l'escola hauria d'haver après el que era aquest temor. La por en aquesta època es basa en perdre l'amor i el respecte dels pares i la por de perdre el respecte a ell mateix.

El model d'autoritat en la família tradicional de les nostres societats ha estat sempre el pare, una figura que posseïa un objectiu temible i amenaçadora. En canvi, **actualment, la figura del pare és la més eclipsada de totes.** Segons els estudiosos, aquesta pèrdua de poder ha provocat que els joves s'encaminin més cap a la delinqüència i a la pèrdua directament d'autoestima. *L'ideal de pare seria el que no renuncia a la seva funció familiar i que es sàpiga maternitzar per evitar els abusos castradorament patriarcal del sistema tradicional.*

6. L'APARICIÓ DE LA TELEVISIÓ.

Apareix aleshores la televisió, que provoca una gran revolució dins de les famílies. **Aquest aparell educa massa i de forma irressistible;** però fa que els nens es trobin envoltats d'una gran ignorància que impedeix que creixin i que surtin de la etapa de ser nens.

Les dos principals fonts d'informació en les societats passades eren:

- **Els llibres**, que exigien un llarg aprenentatge per ser desxifrats i entesos.

- **Leccions orals dels pares i mestres**, que eres dossilificades sabiament.

Mitjançant la **televisió**, **es trenquen diversos tabús** que als infants sempre s'havien amagat. Temes com les *veritats de la carn* o les *de la força* eren ignorades pels pares perquè els seus fills no descobrissin tals temes que creien que serien perjudicials per a ells.

La televisió així eclipsa la funció educadora paternal i l'obté ella per mitjà d'exemples i socialitzant la gent. La televisió pot actuar de forma positiva o no, normalment pot actuar positivament si els nens la veuen acompanyats dels pares, però és que és en el moment en el que els pares no hi són amb ells quan es distreuen amb ella.

7. LA FUNCIO DE L'ESCOLA.

La funció actual de l'escola resulta molt complicada. **S'han d'encarregar de molts elements bàsics de la consciència social i moral dels nens que abans eren responsabilitat de la socialització primària que es duia a terme en la família.**

A més, els pares ja no eduquen per ajudar a créixer els seus fills; molts d'ells es satisfan de tal manera que tracten de **moldejar als seus fills per què siguin de la manera que a ells els hagués agradat ser.**

8. TEMES QUE HAURIEN DE PERTANYER A LA SOCIALITZACIÓ FAMILIAR.

Savater, per concloure aquest capítol vol fer una reflexió sobre el resum de l'eclipsi educatiu de la família. Tractarà els següents temes:

- **Ètica i religió:**

La ètica no es pot ensenyar a les escoles de forma temàtica. **S'hauria d'ensenyar per mitjà d'exemples en les actituds dels professors amb els alumnes.** En els centres no religiosos proposen la **ètica com alternativa a l'assignatura obligatòria de la religió.** Tot i que hi ha persones que no els agrada aquesta idea, trobem països que **arriben a barrejar-se la ètica i la religió** i la formació moral la deixen en mans eclesiàstiques.

- **Educació sexual:**

Actualment, com ja hem dit abans, el fenomen de la televisió fa que desapareixin molts tabús. Entre ells es troba el referent al sexe, tot i que en la televisió, la majoria de vegades la presenten d'una manera desvergonyida. Els nens entren cada vegada més aviat a les pràctiques sexuals, per tant, és perjudicial que només coneguin una part del que consisteix el sexe, i encara més si el prenen de la forma en la que es tracta per mitjà de la televisió. **S'ha d'informar amb claretat i amb sentit comú, perquè el sexe no es cap llibertinatge.** Per tant, d'aquesta manera s'ajudarà a evitar situacions perilloses com embarassos no desitjats, sida, pornografia, prostitució, etc. però també altres de positius com la paternitat i la ternura sensual. El sector conservador, com l'església, creu que arreglarà aquestes situacions amb el puritarisme i que el sexe només s'utilitzi com a fi reproductor. **Però és que en realitat el sexe és molt més ampli, busquem un plaer i uns sentiments a més d'una descendència.**

- **Drogues:**

Segons Savater, aquest tema **és el més difícil de tractar** pels mestres, i no és per culpa seva, sinó **per la situació que ha provocat el prohibiment d'aquestes substàncies.** Els joves volen viure tota la seva vida amb productes alucinògens i eufòrics. **En cadascun d'ells trobem aspectes positius i negatius, que aquest últims els trobem quan abusem de la seva dosis.** Però **per què** es prenen drogues?

- ◆ Influeix la **situació familiar** en la què es troben els joves.
- ◆ La **curiositat**.
- ◆ El **llarg període d'escolaritat** i la prolongada dependència dels pares davant del **futur laboral encara incert**.
- ◆ La **existència d'aquestes drogues**, que es poden trobar amb facilitat, i que cada vegada el nombre d'aquestes augmenta des que un dia es van prohibir.

L'escola tan sols pot ensenyar els usos responsables de la llibertat, però es diu que la droga no és qüestió de llibertat personal, perquè quan ets drogadicte perds la llibertat.

4. Violència:

L'escola ajuda a la societat a prevenir la violència, però és que des d'un principi l'hem utilitzat per aconseguir els nostres objectius. Una societat humana sense violència seria totalment inerta. De fet, la virtut fundamental de la nostra condició violenta és haver-nos ensenyat a tenir por a la violència i a les institucions de fan ús d'ella. **S'ha d'ensenyar que la violència sempre és resposta amb violència com a única manera d'aturar-la perquè genera por.**

Per finalitzar, Savater comenta que els mestres han de recordar sempre que **les escoles serveixen per formar gent sensata**, no sants. Perquè hi ha el perill de voler fer un jovent tant bo i que resultin sent tot ho contrari.

CONCLUSIONS

En resum, Savater, mitjançant aquest capítol de *L'eclipsi de la família* de la seva obra El valor d'educar, ens diu que **els nens són educats des de dos punts diferents: l'entorn familiar i l'entorn social**. El primer es caracteritza pel clima familiar i l'afectivitat, però actualment i cada vegada més, aquest tipus d'educació s'està dirigint també cap a l'entorn escolar, que aleshores estarà complint aquesta funció que no li pertany pas.

L'educació familiar requereix:

- **Afectivitat** i que els pares educadors no estiguin distanciat amb els seus fills.
- Un component d'aquesta família ha de rebre **el paper d'adult**. Aquest serà el model d'autoritat i **ensenyarà als nens a créixer i educar-los per ser adults**.

Amb l'aparició de la televisió es trenquen molts tabús, i a més a més, aquesta eclipsa la funció educadora paternal, ja que els nens passen moltes més hores al costat d'aquest aparell que no pas conversant amb els seus pares.

Tot i que moltes de les funcions de la educació familiar s'han atribuït a l'escola, un seguit de temes haurien de tractar-se per mitjà de la socialització primària que pertany a l'educació familiar. Són els següents:

- ◆ **Ètica i religió:** Aquest temari s'hauria d'ensenyar per mitjà d'exemples en les actituds dels seus educadors. No s'haurien de barrejar els conceptes d'ètica i religió.
- ◆ **Educació sexual:** S'ha d'informar amb claretat i amb sentit comú, perquè el sexe no és cap llibertinatge.
- ◆ **Drogues:** Apareixen perquè hi ha un prohibiment en el seu ús, i hi trobem aspectes negatius quan abusem de les seves dosis.
- ◆ **Violència:** S'ha de prevenir i evitar aquestes reaccions violentes, tot i que és la resposta que genera més por als demés i per tant la utilitzem per defensar-nos.

Johann Wolfgang von Goethe: Poeta, novelista i dramaturg alemany. Va néixer en 1749. S'interessà per la literatura i també per la pintura. Es va traslladar a Itàlia, on es va influenciar pel món clàssic, tot i que tornà a Alemanya.

Discernir: Distinguir quelcom amb els sentits i especialment amb el pensament.

Bruno Bettelheim: Psicoanalista austriac, nacionalitzat d'EEUU. Va néixer en 1903. Fou arrestat pel nazis perquè era jueu i va passar dos anys en camps de concentració. Va donar classes de psicologia. Algunes de les seves obres importants són: L'amor no és suficient o Ferides simbòliques. Va morir suicidat al patir una forta depressió.